

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ І ЗНОВУ ДО ТЕОРІЇ

В. О. Бараннік, к. е. н., с. н. с., головний консультант відділу досліджень Центрального регіону в місті Дніпрі Національного інституту стратегічних досліджень

Поняття інклюзивності розвитку стрімко входить в перелік актуальних напрямків розвитку сучасності в науковому і в практичному аспекті. Як приклад можна навести Програму діяльності Кабінету Міністрів України 2019 року: «Ми впевнені в тому, що за таких умов Україні життєво необхідно стрімке, *інклюзивне економічне зростання*. Воно може бути досягнуто перш за все завдяки розширенню економічної свободи та створенню рівних правил для всіх. Це дасть змогу залучити *прямі іноземні інвестиції*, що в свою чергу сприятиме *підвищенню ділової активності та продуктивності економіки*» [1].

Серед наукових досліджень останнього часу наведемо декілька цитат з наукової доповіді інституту регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього, а саме: «В умовах практичного вичерпання потенціалу традиційних чинників економічного зростання, а також зважаючи на новітні тренди економічного розвитку (метрополізація, мережизація, інтелектуалізація та діджиталізація суспільно-економічних процесів) *зростає необхідність пошуку виважених*

рішень щодо вибору траєкторії інноваційного розвитку, ефективного використання їх ендogenous соціально-економічного потенціалу, модифікації системи управління трансформаційними процесами в економіці міст та регіонів в контексті формування надійної бази для прориву і підвищення конкурентоспроможності в глобальному масштабі. У межах цієї парадигми виникла та отримала значний інтерес і поширення концепція **інклюзивного сталого зростання...**(інклюзія – збільшення ступеню участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів!); і ще: «Концепція **інклюзивного розвитку** передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. В узагальненому розумінні інклюзивний... розвиток полягає в необхідності посилення залучення до розв'язання проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій»[2].

Зазначимо, що, в тому чи іншому виді, питання інклюзивного розвитку (саме як залучення до вирішення проблем на глобальному, національному та регіональному рівнях) давно стали предметом теоретичних досліджень та практичних дій, а саме: глобальний рівень – проблеми запобігання кліматичним змінам та скорочення викидів парникових газів (розподіл квот на викиди, як для Кіотського протоколу, так і наступних Паризьких домовленостей, вимагало врахування можливостей усіх країн); національний рівень – регіональний економічний розвиток – наявність регіонів-лідерів та дотаційних регіонів й необхідність досягнення більш-менш рівних соціальних стандартів (як приклад, вартості електроенергії чи природного газу) для усіх; регіональний рівень – децентралізація, а саме – добровільне об'єднання громад в ОТГ саме з метою широкої участі громади в вирішенні питань розвитку; ще одним прикладом практичної реалізації інклюзивного розвитку можна вважати дії щодо підвищення енергоефективності і надання «тепліх кредитів» (теоретично для найбільш незахищених верств населення).

Водночас, і в теоретичних і в практичних дослідженнях не в повній мірі знайдено відповідь на питання необхідності саме інклюзивного типу розвитку: «Дослідження вищенаведеної наукової полеміки дозволяє констатувати двоякість підходів до трактування категорії «інклюзивний розвиток»: з одного боку – це економічний розвиток, основною метою якого є скорочення бідності та нерівності, а з іншого – процес забезпечення повсюдної участі населення в процесі зростання як з точки зору прийняття рішень, так і в створенні самого зростання; забезпечення рівних можливостей всього населення для реалізації власного людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання, віросповідання, етнічних коренів тощо» [2, с. 8].

На нашу думку, відповіддю на дуальність сприйняття інклюзивного розвитку, є пошук *цільової функції розвитку* (як пошук критерію справедливості) та врахування такого чинника (показника) розвитку як *ефективність* (оптимальність). Пояснимо це за допомогою вищенаведених прикладів: глобальний рівень – в якості цільової функції для запобігання глобальним кліматичним змінам можна вважати граничне зростання глобальної температури не більше ніж 2⁰С, яке можна досягти тільки спільними об'єднаними зусиллями і розвинутих країн і тих країн, що розвиваються, при цьому, беззаперечно, внесок кожної країни повинен визначатися, в першу чергу, її внеском в загальне забруднення та її потенційними можливостями. На жаль, для інших прикладів вже сам пошук цільової функції викликає певні проблеми. Зокрема, надання «теплих кредитів» відбувається не за принципом необхідності досягнення певного рівня ефективності використання енергоресурсів, а за принципом «надання допомоги», що, в значному ступені, нівелює (знижує вагомість) самої ідеї «теплих кредитів» як засобу підвищення енергоефективності.

Таким чином, можна зробити наступний висновок, необхідність інклюзивного економічного розвитку продиктована як загальнолюдськими

цінностями та відповідністю до світових трендів задля отримання кредитів та інвестицій, так і необхідністю пошуку більш ефективних й оптимальних шляхів розвитку. В такому разі, на сьогодні стоїть наукова проблема щодо пошуку *найбільш оптимальних й ефективних шляхів розвитку*, які, безумовно, не можливі без інклюзивності, а одним із актуальнішим для України напрямом є прискорення соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.

Література

1. Програма діяльності Кабінету Міністрів України // Проект Постанови про Програму діяльності Кабінету Міністрів України. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66959
2. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи : наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. – Львів, 2019. – 55 с. Режим доступу: <http://ird.gov.ua/irdp/p20190301.pdf>